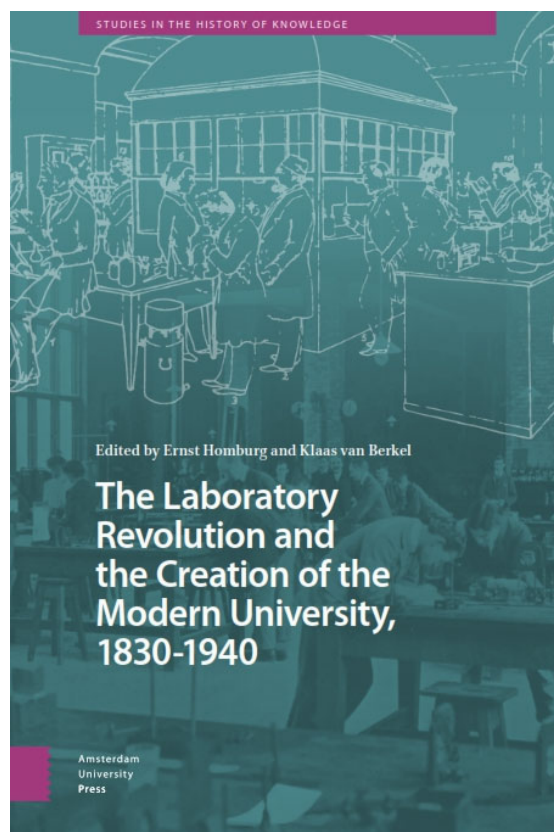

De Chemie Historische Groep (CHG) van de KNCV nodigt U van harte uit voor het symposium:

(Chemische) laboratoria

ter gelegenheid van het verschijnen van het boek:

The Laboratory Revolution and the Creation of the Modern University, 1830–1940
Edited by Klaas van Berkel and Ernst Homburg

Datum: vrijdag 9 juni 2023 / aanvang: 13.30 uur
Locatie: Rijksuniversiteit Utrecht
Sweelinckzaal, Drift 21, 3512 BR Utrecht

Informatie: Rob van den Berg (CHG) rvdb@euronet.nl

Aanmeldingen voor het symposium via de website van de KNCV: chg.kncv.nl/laboratorium

Kosten voor het symposium bedragen:

€ 15 (exclusief voor CHG-leden)

€ 25 (andere belangstellenden)

Programma van het symposium
(Chemische) Laboratoria

- 13.00 – 13.20 ontvangst met koffie/thee
- 13.20 – 13.30 Welkom
- 13.30 – 14.00 Klaas van Berkel (Universiteit Groningen)
Laboratoria en ruimtelijke ordening: Utrecht, Leiden, Groningen, 1850-1920
- 14.00 – 14.30 Dorien Daling (Universiteit Groningen)
'Sieraden van onze literatuur': het genre van het laboratoriumtijdschrift
- 14.30 – 15.00 Rob van den Berg (Universiteit Leiden)
Chemische laboratoria in Amsterdam in de negentiende eeuw: van Van der Boom Mesch tot Van 't Hoff
- 15.00 – 15:30 Koffie/thee pauze
- 15.30 – 16.00 Geert Vanpaemel (Universiteit Leuven)
De Laboratoriumrevolutie in beeld
- 16.00 – 16.30 Mart van Lieburg
Het laboratorium in het niet-universitair medisch en farmaceutisch onderwijs in Nederland (1828-1878)
- 16.30 - 17.00 Afsluiting met drankje

SPREKERS

Laboratoria en ruimtelijke ordening: Utrecht, Leiden, Groningen, 1850-1920

Klaas van Berkel, Rijksuniversiteit Groningen

De bouw van tal van nieuwe universitaire laboratoria na 1850 riep de vraag op waar deze gesitueerd moesten worden. De keuze, vaak noodgedwongen, voor plaatsen buiten het centrum van de universiteitssteden had echter onbedoelde, maar niet geheel onvoorziene gevolgen voor de cohesie van de universiteit.

'Sieraden van onze literatuur': het genre van het laboratoriumtijdschrift

Dorien Daling, Rijksuniversiteit Groningen

Van het midden van de negentiende tot het midden van de twintigste eeuw publiceerden veel academische en particuliere onderzoekslaboratoria hun eigen tijdschriften. Het vroegste voorbeeld daarvan in Nederland is *Scheikundige onderzoekingen*, gedaan in het Laboratorium der Utrechtsche Hoogeschool, uitgegeven door Gerrit Jan Mulder tussen 1842 en 1851. In mijn lezing zal ik het historische belang en de betekenis van het genre van het laboratoriumtijdschrift belichten, vooral in relatie tot veranderingen in de aard van wetenschappelijke autoriteit, van kennisgemeenschappen en van het medialandschap van de wetenschap.

Chemische laboratoria in Amsterdam in de 19^e eeuw: van Van der Boom Mesch tot Van 't Hoff

Rob van den Berg, Universiteit Leiden

Bijna een eeuw lang heeft de chemie in Amsterdam zich moeten behelpen met nauwelijks voor zijn doel geschikte gebouwen rond de Staalhof. Een korte opleving rond 1857 deed daar weinig aan af. Van 't Hoff heeft al zijn tijd als hoogleraar in Amsterdam geijverd voor een nieuw, modern uitgerust laboratorium. Pas toen hij zijn toevlucht nam tot chantage, na een aanbod uit Leipzig, kreeg hij het gemeentebestuur zover daarvoor het benodigde geld beschikbaar te stellen.

De Laboratoriumrevolutie in beeld

Geert Vanpaemel (Universiteit Leuven)

Het laboratorium is typisch een gesloten plek, enkel toegankelijk voor ingewijden. Beelden van laboratoria hebben dan ook vaak een programmatische betekenis. Ze leggen bijvoorbeeld nadruk op discipline, controle, autoriteit en objectiviteit. In de lezing wordt de populaire beeldvorming van laboratoria tussen ca. 1870 en 1930, het tijdperk van de zgn. Laboratoriumrevolutie, onderzocht.

Het laboratorium in het niet-universitair medisch en farmaceutisch onderwijs in Nederland (1828-1878)

Mart van Lieburg (Trefpunt Medische Geschiedenis Nederland)

In de geschiedenis van het medisch en farmaceutisch onderwijs waren de niet-universitaire geneeskundige scholen de locaties waar het traditionele meester-gezel systeem zich transformeerde tot instituties voor praktische scholing. Het laboratorium van de Klinische School van Rotterdam dat Gerrit Jan Mulder in de jaren 1828-1840 tot bloei bracht, fungeerde daarbij als modelinrichting, met name ook door de combinatie van onderwijs én onderzoek. Bij de beschrijving van de ontwikkeling van de universitaire chemische laboratoria mag de klinisch-chemische en farmaceutisch-chemische context waarin deze inrichting tot model werd niet uit het oog worden verloren. Gerrit Jan Mulder beoefende de chemie als medicus, gevormd door de idealen van een neo-hippocratische geneeskunde.